

(Ver)oordeelt u zelf maar

Duits gerechtsdrama plaatst de kijker in de stoel van de jury

- ▶ Omstreden Duits tv-experiment werpt morele dilemma's op
- ▶ Kijker stemt over vrijspraak of schuld

Patrick VERSTUYFT

In Duitsland was er vorig jaar veel om te doen en het zal hier niet anders zijn. Op 11 september, zestien jaar na het 9/11-drama in New York, zendt National Geographic het Duitse rechtbankdrama *The Verdict* uit. De oorspronkelijke titel *Terror. Ihr Urteil* (Terreur. Uw oordeel) klinkt ijskoud: u, kijker, beslist als jurylid over het lot van majoor Lars Koch. Hij haalde op 26 mei 2016 een door zelfmoordterroristen gekaapt vliegtuig met 164 inzittenden neer om te voorkomen dat ze het toestel zouden doen neerstorten op een voetbalstadion met 70.000 supporters. Dat is fictie, maar als kijker-jurylid moet u oordelen over de vraag: is Koch schuldig of onschuldig en is hij dus een held of een moordenaar? Doodde hij 164 mensen om 70.000 anderen te redden? Achterliggend doemt ook deze vraag op: wat zou ik doen in zijn plaats?

„De echte vraag bij morele dilemma's is of er wel een correct antwoord is”, nuanceert Katrien Schaubroeck. Zij is docent ethiek aan de Universiteit Antwerpen en schreef eerder al een commentaar op de tv-film op de blogspot

Het lot van majoor Lars Koch ligt in de handen van de kijker. © Julia Terjung/ARD Degeto/Moovie

www.bijnaderinzien.org. „De ware morele verantwoordelijken hier zijn de terroristen. Of de majoor schuldig is of niet, is een beetje een valstrik. Leert de vraag ons iets over moraal? Sommigen menen van wel, omdat volgens hen in extreme situaties de maskers afvallen en mensen hun morele intuïtie blootgeven. Daar ben ik het niet mee eens. Op basis van de uitslag van het Duitse tv-experiment (86,9 procent stemde onschuldig) zouden de meesten dus een consequentialistische

ethiek aanhangen (handelingen die leiden tot een bepaald – gewenst – resultaat zijn moreel juist): 164 doden is minder slecht dan 70.164 doden?”

„De framing van het dilemma lokt bij de kijker die benadering uit”, zegt Schaubroeck. „Een kleine draai aan het scenario – stel: de majoor doodt eerst een collega om bij de munitie te komen – kan leiden tot grote verschillen in de morele beoordeling.” *Terror. Ihr Urteil* stelt de zaken te simplistisch voor, meent

Katrien Schaubroeck. „In zoverre dit spel de indruk wekt dat het ons iets zegt over wat een moreel juiste beslissing is, is het schadelijk. Het zegt niets over ethiek, hoogstens over psychologische processen waarvan we meer zouden moeten afweten. Dan zouden we ons niet laten misleiden door details die er moreel gezien niet toe doen, of door op kijkcijfers beluste programmamakers.”

The Verdict, National Geographic, 11 september om 20.30 uur.

Sociaal werk van de Grieken tot de vermarkting

Dertien jaar al geeft Dries Claessens aan de Artesis Plantijn Hogeschool het vak geschiedenis aan sociaal werkers in spe. In het verlengde daarvan bracht hij pas het boek *Een geschiedenis van sociaal werk* uit. „Meestal laten we die geschiedenis beginnen met het werk van kerken en kloosters, in de middeleeuwen dus”, zegt hij. „Ik keerde nu verder terug in de tijd, om de evolutie in zijn geheel te zien. Ik ontdekte onder meer de euergeten, Griekse rijken die zich als weldoeners verhielden tegenover de gemeenschap.”

Claessens ziet de geschiedenis als een bril om het hedendaagse sociaal werk mee te bekijken, „ook al zijn contexten soms te verschillend om morele lessen te trekken voor het heden”. Een rode draad door de eeuwen heen is voor hem het concept van het welbegrepen eigenbelang. „Eenvoudig gesteld komt het erop neer dat iemands individuele tekort of tegenslag ook een negatieve invloed kan hebben op de andere. Dat maakt het voor die laatste rationeel om aan sociaal werkt te doen”, luidt het in het boek. Claessens: „Het is vreemd dat velen vandaag niet meer zien dat precies dat maatschappelijk werk waardevol maakt. Sommige burgers en de politiek zijn op dat vlak kortzichtig.”

„Hopelijk effent het congres in 2018 het pad voor een beroepsgroep”

Een geschiedenis van sociaal werk eindigt bij een aantal actuele thema's, zoals de vermaatschappelijking en de vermarkting van de sector. Die zullen ook aan bod komen tijdens de eerste sociaal-werkconferentie in mei 2018. Persoonlijk hoopt Claessens dat dat congres het pad kan effenen voor het oprichten van een beroepsgroep van sociaal werkers. „Dat is al meermaals geprobeerd, maar het initiatief verzandde telkens”, zegt hij. „De sector van het sociaal werk is romantisch, veelkleurig en superdivers. Dat is een sterkte, maar het maakt ook dat de slagkracht naar buiten toe beperkt is. Er is een stem nodig die voor het hele diverse werkveld kan spreken.”

Bovendien hebben ook de sociale werkers zelf nood aan overzicht. „Wie er allemaal bezig is met hulpverlening, dienstverlening en sociaal-cultureel werk in de brede zin van het woord, is dan ook moeilijk te vatten”, zegt Claessens. „Alles verandert razendsnel. Organisaties worden projecten, nieuwe vormen duiken op en ook de samenleving en haar noden evolueren. Plotseling moeten we deradicaliseren of vluchtelingen opvangen. Er zijn zo veel taken, dat je telkens een beetje achterloopt. Sociaal werkers vliegen er desondanks gedreven in, maar er is nood aan coördinatie en afstemming.” (JVH)

Dries Claessens, *Een geschiedenis van sociaal werk*, EPO, Berchem, 2017, 246 blz., 24,95 euro, ISBN 978 94 6267 109 6.

Het verhaal van zusters en van mij

Erfgoed en psychische zorg vinden elkaar straks in het Erfgoedhuis Zusters van Liefde

Jozefien VAN HUFFEL

Medisch materieel, een kelk voor de liturgie, een schoolboek in braille, een masker uit Afrika. In het Erfgoedhuis Zusters van Liefde in Gent vind je een brede collectie foto's, documenten en een objecten die getuigen van de bezigheden van de congregatie door de eeuwen heen. Dat erfgoed zal vanaf het komende werkjaar worden ingezet om

mensen die herstellen van psychische problemen te helpen hun eigen verhaal te vertellen. *Op verhaal komen met kloosterspullen* is een van de zes proefprojecten waarmee FARO, Vlaams Steunpunt Cultureel Erfgoed vzw, wil onderzoeken wat de erfgoedsector kan betekenen voor de welzijns- en gezondheidssector.

„Dat kunst en erfgoed een helende werking hebben, wordt

vaak beweerd, maar zelden bewezen”, zegt Bart De Nil van FARO. „Met duurzame projecten voor diverse doelgroepen en gebaseerd op diverse methoden, willen we nu uitgebreid meten wat het effect kan zijn van werken met erfgoed.”

Een heuglijke ontwikkeling, vindt Kaat Leeman van het Erfgoedhuis. „Toen ik in de sector begon, was er geen sprake van dat erfgoed maatschappelijk relevant kon zijn. We moesten het enkel bewaren”, zegt ze. „Het gaat echter om objecten die ooit in de samenleving functioneerden. Je bewijst er niemand een dienst mee door ze eruit te isoleren, wel door ze er opnieuw dichterbij te brengen.”

„Dat idee van geïntegreerde erfgoedzorg past bovendien naadloos bij wat wij hier doen”, vervolgt ze. „Alles wat wij bewaren getuigt van wat de zusters van Liefde deden en van wat hen daarbij motiveerde. Hun kerntaken lagen altijd in de zorgsector. In de geest van de congregatie werken hier ook soms mensen mee met een verleden in de psychiatrie of mensen die een alternatieve straf opgelegd kregen.”

Concreet werken FARO en het Erfgoedhuis op dit moment een traject uit van zogenoemde *object story telling*. „Vooral in Groot-Brittannië en in andere Angelsaksische landen is het in de zorg al vrij gebruikelijk om met erfgoedobjecten eigen verhalen los te weken bij patiënten. Enerzijds kunnen zorgverleners aldus meer inzicht krijgen in iemands problematiek, anderzijds geeft het mensen controle over hun eigenherstelproces.”

Hoe je aan een dergelijk traject begint? „Wellicht duiken we gewoon de depots in en trekken we de kasten open”, zegt Kaat Leeman. „Aangrijpende, ontroerende en schrijnende verhalen genoeg. Ik zeg vaak dat schrijvers met een writer's block hier maar eens moeten kijken.”

Een traject zal bestaan uit zes sessies. „Mensen moeten niet meteen een object kiezen. Ook als je hier werkt, merk je soms thuis dat een bepaald object blijft hangen. Je weet niet meteen waarom, maar dan blijkt het ergens te raken aan iets waar je mee zit of mee bezig bent. Er zit als het ware een haakje aan een bepaald voorwerp, het trekt je mee.”

Jurken voor beelden van Maria en Christus. In het Erfgoedhuis vind je echter ook wereldse objecten. © Jozefien Van Huffel